



Bitkisel Doğal Sabun
Havuç
www.dogaisabun.com

Sabunü
EL YAPIMI
BITKİSEL DOĞAL SABUN
Lavanta Nane
Özellikle cilt güzelliği...
www.dogaisabun.com

Çevrile çevrile doğal ortamda en az kırk gün bebek gibi uyutulur. Hem ürün kurur hem içindeki zehirli maddenin kalanı hava olur. Yani bu ürünün doğal adı oradan gelir.

Sabunun Sabuni diliyle serüveni...

► **Ela GÜRMAN TEKİN**
ela.gurman@trt.net.tr

Bir efsane der ki; Eski Roma'nın hüküm sürdüğü, Sapo Dağı'nda hayvanların kurban edildiği zamanlardı o zamanlar. Adanan hayvanların yağları ve külleri yağmur suları eşliğinde Tiber Nehri'ne dek sürüklenirdi. Nehrin sularına ulaşan killi çamur, yağ ve kül böylece birbirine karıştı ve köpürdü... Sabun ilk kez orada ve bu yolculukla doğdu...

Bu hikâyenin aksine gerçek tarih bize ilk sabun türünün M.Ö. 3 bin yıllarında kullanılmaya başlandığını ve yapılışının ise M.Ö. 2 bin 500 yıllarına ait Sümer Yazıtları'nda verildiğini söylüyor. Bu tariflerde sabunun, odun külü atılmış suyun kaynatılması sırasında içine yavaş yavaş katılan yağın erimesiyle oluşabileceği anlatılıyor. Ancak efsane gerçeğe şu noktada birleşiyor ki o güne kadar elde edilen maddenin sabun olarak nitelendirilmesi ve bilinmesi Romalılara denk geliyor. Sabun, ilk olarak Hipokrat'ın yaşadığı dönemlerde önemli bir hekim olarak gösterilen Galen tarafından temizlik ve tedavi maksatlı kullanılabilir olarak tanımlandı. Ancak sonraları Roma İmparatorluğu'nun yıkılıp karanlık çağın başlamasıyla pek çok şey gibi şeytan işi kabul edildi. Böylece unutulmuş sabunla birlikte tüm Avrupa'yı hastalıklar ve salgınlar dolayısıyla ölüm sardı. Onun tekrar hak ettiği statüye kavuşması ise 8. yüzyılda İtalya ve İspanya, 13. yüzyılda Fransa ile ardından İngiltere'de ortaya çıkmasıyla oldu.

Atalarımızın süt, kum, bazı yağlar ve çeşitli bitki yapraklarıyla temizlik yaptıkları zamanlar tarihin tozlu yapraklarında bile silikleşti. Bugün pek çok temizlik maddesinin kalbi kabul edilen sabun teknoloji sayesinde geliştirdiği ürün skalasıyla sınırsız seçenek sunuyor, çeşitleriyle göz dolduruyor. Temizlik tutkunlarını, kokusu, şekli, cinsi ve ambalajıyla çığına çeviriyor. Ancak biz işin bu yanından ziyade sabunun özü, yapılışı ve doğallığıyla ilgili olmak niyetindeyiz. Ne kadar çok olursa o kadar iyi yanılışıyla temizliğin simgesi haline getirdiğimiz köpükler ve onun yaratıcısı sabuna girişimci bir isimle bakmaya ne dersiniz? Birkan



Sunar yaklaşık 10 yıldır doğal sabun yapımı konusunda kendini uzmanlaştırırken meraklılarıyla bilgilerini paylaşıyor. Ve sabunun kadın bir girişimciyle yeniden doğuşunun öyküsünü şöyle anlatmaya başlıyor.

Çorba yaparken karar verdim!

"Bu işe ilk yıllarda hobi olarak başladım. Aslında sabunu evde oğlum için üretmeye başladım diyebilirim. Herhangi bir ihtiyaçtan ötürü değil, tercihten ötürü. Daha sonra bu sabunları ufak ufak çevremle paylaşmaya başladım. Oğlum küçük olduğu için uzun bir zaman çalışmadım. Tekrar çalışma hayatına dönme gibi arzum vardı ama kendi üretkenliğimi kullanmak istiyordum. Ancak bir sabun atölyesi açmalıyım gibi bir şey yoktu kafamda. Sabuna ilk merak saldıığım yıllarda internette sabunla ilgili araştırma yaptığınızda Yahudi katliamı çıkıyordu. Türkiye'de sabun ile ilgili hiçbir yazılı ve görsel bilgi yoktu olanlara da ulaşmakta sıkıntı çekiyordunuz. Sabun aslında bizim öz kültürümüzde çok önemli bir meslek dalı. Bu işi nasıl yapabilirim diye araştırmaya

başladım ama bir plan proje kapsamında değil, hayali olarak. Sonra bir gün televizyonda bir girişimcilik yarışması açıldığını duydum. Bu niye ben olmayayım dedim. Tam o sırada çorba yapıyordum.”

Sunar sabun işine 2001 yılında Türkiye'nin ilk doğal sabun ve Türkçe açıklamalı sabun sitesi olan ve hala devam eden adresten başlamış. “Genç kızlığımdan beri aromaterapi ve fitoterapiye kişisel merakım vardı. Bu ilgiyi sabunla birleştirdikten sonra bir kimyagerden danışmanlık aldım. Akabinde de Türkiye genelinde düzenlenen bazı girişimcilik yarışmalarına denk geldim. Onlara katıldım ve maddi olmayan ki paradan çok daha önemli olan bilgiye dayalı danışmanlık destekleri aldım ve şirketleştim. Markam Sabuni 2002’de, tutmadan önce aşık olup defalarca gelip gittiğim, şehirleşme olmadan önce bahçesinde bitki yetiştirdiğim, bugün de hala kullanmaya devam ettiğim şirin bir atölyede kuruldu”



Osmanlı'nın Sabunisi'nden feyzle...

Sunar, bildi bileli doğal ürünler kullanan biri olarak tanımlıyor kendini. Bugün halk arasında kullanılan ismiyle kostiğe, yenilebilir derecede doğal hammadde katarak oluşturduğu doğal sabunlarını üretiyor. Adı Sabuni... Bu ismi bulmadan önce romantik, dikkat çekici, tınısı güzel bir isim arayışına girmiş. Bu ad ise karşısına Osmanlıca sözlükte çıkmış. Şöyle anlatıyor Sabuni'yi...“Markama yabancı bir isim koymayı tercih etmedim. Sabuni, Osmanlı Türkçesi'nde sabun yapan kişi anlamına geliyor. Osmanlıda sanayileşme sabunhane localarıyla gelişmiş. Sabun çok kıymetli bir ürün olarak algılanırmış insan sağlığına tesir ettiği için. Hatta bu konuda açıklamalar, tarihten kalma fermanlar var. Helvayla benzer bir yapılaş tekniği olduğu için helvayla aynı ferman içinde yer almış ve içmelik su, yemelik hammaddelerle yapılması ön görülmüş. Çünkü temel sağlığa yönelik bir ürün. Edirne'nin ünlü sabunları sarayda çok keyifle ağırlanan ürünler olarak geçiyor literatürde. Dolayısıyla Edirne'nin

“Önemli olan ürettiğiniz sabunun içinde kullanılan yağların ve hammaddenin seçimi. Çünkü her yağdan sabun olabilir ama her yağın sabunlaşması farklıdır. Yani bir yağ temizleme özelliği ile ön planda olabilir, bir diğeri cilt besleyici özelliğiyle, bir diğeri köpürmesiyle. Dolayısıyla bu hammaddelerin ayrı ayrı planlanması suyunun, sodyum hidroksitinin hesaplanması gerekir.”

başkent olduğu dönemlerde Sabuni diye mahalleler kurulmuş keza Hatay'da da. Ben yalnız bu bilgileri markayı bulduktan sonra öğrendim ve çok keyif aldım”

“Sen git patronun gelsin!”

Çalışkan bir insan olduğunu söyleyen Birkan Sunar bu işi yaparken fikirleri ve emekleriyle pek çok kişiden destek aldığını belirtiyor. İşini anlatırken ise gözlerinde beliren ışık sabunlara kattığı sevgiyi ortaya koyuyor. 2006- 2007 yılı İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında “Ekonomi ve İnsan, Üretime Katkı” bölümünde “Örnek Girişimci” olarak yer bulan Birkan Hanım, ayrıca Rotary derneği tarafından örnek işletme projesi, KAGİDER kadın girişimci projesiyle Anadolu markaları yarışmasından Jüri Özel Ödülü'ne layık görülmüş. Bu başarılarla ulaşırken sıkıntılardan geçip geçmediğini merak ediyoruz:

“Her yıl, hatta belki üç ayda bir. Türkiye’de bayan olarak iş yapmak koşulları zorlaştırıyor. Eğer tabii benim gibi her zaman önceliği ailesi ve evi olan biriyse. İlk şirketi kurarken çok komik şeyler yaşadım. Mesela başvuruya gittiğim çoğu yerde duyduğum şu idi. ‘Sen git patronun gelsin’ Bunlar gerçekten gülümseten anılar, önemli değil. Bizde bir şeyler yapmak istediğinizde sözde destekliyorlar ama uygulamaya geçtiğiniz zaman herkes sizi yıldırırmaya çalışıyor. Türkiye’de zaten pozitif ayrımcılık şeklinde girişimciliğin desteklenmesine inanmıyorum. Tabii ki kadın üretmeli, çalışmalı, bende bundan yanayım. Ancak biz ataerkil bir toplumuz. Bence var olan girişimciyi ne kadar yaşatabiliyoruz önemli olan bu. El sanatları el sanatları olarak önemsenmiyor. Yine herkes görüntüde takdir ediyor fakat değerini vermek istemiyor. Bu iş, her iş gibi emek isteyen bir iş ve zorlukları var.”



Bir doğal sabun üstadından

"Sabun yapmak çok kolay bir iş. Kek yapmak kadar kolay. Ancak bir keki iki yumurtayla da yapabilirsiniz üç taneyle de" diyerek işin püf noktasını ortaya koyuyor Sunar ve hemen anlatmaya başlıyor. "Elbette Doğal sabunlardan bahsedeceğim. Zeytinin, zeytin ve zeytinyağı olarak işlendikten sonra kalan posası yani prina denen suyu değerlendirilmek için sabunlaştırılır. Çünkü asidik oranı son derece yüksektir. Sabunlaşmaya uygundur. Çevreye zararını düşünecek olursak onun tekrar bir üretime döndürülmesi son derece güzeldir ancak bizlerin yeşil sabun dediği bu sabunların aslında besleyici özelliği yoktur. Çünkü zaten posa bir üründür. Ve kaynatılır. Bitkisel ürünlerin birçoğu sıcaklık gördüğü zaman besleyici özelliğini kaybediyor. Ben bu nedenle soğuk proses sabun üretiyorum. Tamamen yenilebilecek hammaddeler kullanıyorum. Yenebilecek zeytinyağı, bal ve içmelik su ile üretiyor aroma tropik yağlarla çeşitlendiriyorum. Elbette içinde halk arasında kostik diye bilinen sodyum hidroksit denen kimyevi bir madde var. Sabun üretiminde bundan mutlaka faydalanılması gerekiyor. Önemli olan ürettiğiniz sabunun içinde kullanılan yağların ve hammaddenin seçimi. Çünkü her yağdan sabun olabilir ama her yağın sabunlaşması farklıdır. Yani bir yağ temizleme özelliği ile ön planda olabilir bir diğeri cilt besleyici özelliğiyle, bir diğeri köpürmesiyle. Dolayısıyla bu hammaddelerin ayrı ayrı planlanması suyunun, sodyum hidroksitinin hesaplanması gerekir. Belli bir sistemi vardır. Bu bir kimyadır. Doğru bileşenleri bir araya getirdikten sonra kırk gün sabunu kuruturuz. Böylece içinde kalan sodyum hidroksit havalanarak yok olur. Zaten bu ürünü ilk ürettiğiniz an üzerinde parmak iziniz bile kalacak hassasiyettedir. Çevrile çevrile doğal ortamda en az kırk gün bebek gibi uyutulur. Hem ürün kurur hem içindeki zehirli maddenin kalanı hava olur. Yani bu ürünün doğal adı oradan gelir."

Dünün ve bugünün sabunu

Her konuda olduğu gibi bu konuda da yanlış bilinen doğrular var. Uzmanımız bu konuya değinmeden geçemiyor ve bilinçlenmek gerektiğinin altını çiziyor. "İnternette fenomen açıklamalar var kostik yani sodyum hidroksit çok kötü bir şey olarak biliniyor. Çünkü zehirli bir madde. Dolayısıyla sabunun önüne doğal adı geldiği için bu durum çok sorgulanıyor. Hâlbuki sodyum hidroksit hayatımızın her tarafında var. Bu maddenin kullanıldığı yerlerde havalandırma yoktur ama sabun kendi kendine havalandırılır ki sabunlaştırma için bu madde minimum oranda kullanılır. Bu madde kullanılmadan dünyada hiçbir temizlik ürünü üretilemez. Katı sabun için sodyum hidroksit, likit için potasyum hidroksit kullanılır. Geçmiş yıllarda durum farklıydı tabii. Sabunun olmazsa olmaz maddesi tuz ve yağdır. Eskiden sodyum hidroksit yerine kül kullanılıyormuş. Özellikle tatlı meyve ağaçlarının külleri ve meşe ağacının külleri yağla birleştirilerek kaynatılıp sabun haline getiriliyormuş. Günümüzün eko dengesinde külle sabun üretmek mümkün değil. Çünkü bugünkü külün içinden yalnızca potasyum hidroksit elde edebiliyorsunuz. Piyasada bir sürü küllü sabun tarifleri yer alır ancak bu yöntemle arap sabunu kıvamında bir ürün üretilir, sıvıya yakındır, bunun üstüne çıkamazsınız. Bu konuda bir sürü bilimsel çalışma yapıldı ancak başarıya henüz vakıf olunamadı. Uygun külü buldukları zaman umarım olurlar. Gerçekleştirebilse bile her kül kullanılmadığı gibi bir ağacın yüzde 10'u kül oluyor çıkan kül yeterli gelmeyecektir diye düşünüyorum."

Dikkat!

Seçenekler çok çeşitli demiştik yazımızın başında ancak konumuzu doğal sabunlara indirgemiş bile olsak seçerken bazı şeylere dikkat etmeliyiz. O zaman Birkan Hanım'ı dinlemekte fayda var; "Bir kere



ambalajsız ürün tercih etmemek gerekiyor ve tercih edilen ürünün üstündeki etiketin ambalaj bilgilerinin okunması çok önemli. İçindekiler, üretici adı, nerede üretiliyor... Bir başka önemli konu doğal ürünün rengi ve kokusu olmaz. Şöyle söyleyeyim zeytinyağının zaten koku ve renk emici özelliğini vardır. Yağ olarak zeytinyağı ile yaptığınız bir ürünün içine koyduğunuz renk sizin koyduğunuz renk olarak çıkmaz. Koku tabii çok önemli, psikolojik etkisi var. Ama eğer bir ürün kokuyorsa bu ürünün içinde alkol bazlı esans var demektir ki zaten ürünün içine alkol girdiği zaman ürünün doğal olma şansı yoktur. Rengi de varsa aynı şey geçerli. Biz içerikten çok görüntüye dikkat ettiğimiz için bunu irdelemiyoruz. Ayrıca çok köpük temizler diye bir kanı var. Doğal sabunun iyisi deniz suyunda köpürür derler çünkü tuzlu suda köpürmek zordur. Benim yaptığım sabunlar köpürüyor çünkü yemelik zeytinyağı kullanıyorum. Ancak, köpük değil, ürün temizler. Köpük sadece onun görsel kısmıdır."

Çeşit çeşit temizlik

Doğal sabunlarda cilt tipine göre, kullanım alanına göre kendi içinde çeşitleniyor. Bal badem, buğday, havuç, gül, kayısı, lavanta, papatya, yosun, zeytinyağı, biberiye, süt... İçeriğinde ne yer alırsa alsın kişiyi cezbediyor. Bu konuda; "En sevdiğim ürün kayısı. Benim gözbebeğim, ilk ürettiğim ürünüm. Çünkü kayısı bütün cilt tipleri özellikle hassas cilt tipleri için uygun bir ürün. Çocuklar için zeytinyağlı ürün olabilir. Tamamen saf ürünler olmasına rağmen yine de bebeklere önermiyorum belki cilt temizliği için olabilir fakat bu ürünlerin içinde gerçekten kimyasal yok. Piyasada bebek ürünlerine artı kimyasallarla göz yakmama özelliği katılıyor. Bu ürün belki bebeğin gözünü yakabilir. Ancak zeytinyağlı ürünler zaten pişik sorunlarında da temizleme açısından önerilir biliyorsunuz" diyor Birkan Sunar.

İster hobi ister iş

Hobi amaçlı sabun üretecek kişiler için pahalı bir uğraş değil sabun üretmek. El yakmıyor ancak elbette hakkaniyetiyle yapmak için kaliteli ve doğal ürün kullanılırsa maliyet biraz daha yükseliyor. Ancak güvenlik kuralları bundan çok daha önemli diyor işin uzmanı. Sabun üretirken eldiven, gözlük gibi koruyucu malzemelerden yararlanmalı. Üretimde kullanılan hiçbir gereç ve ekipman başka amaçla kullanılmamalı. Kullanılan kostiğin cilde temasında bol su ile temizlenmeli, göze ya da ağza sıçraması durumunda bir doktora danışılmalı. Sunar, bu nedenle evlerin mutfağında üretimi önermiyor. Bu tür bilgileri ve daha fazla detayı ise atölyesinde kursiyerleriyle paylaşıyor. Sabun üretimi ve girişimcilik kursları için ise şöyle söylüyor. "Çok fazla sabun üreten olmaya başlayınca ben kursları hızla bilgi paylaşımı anlamında hayatıma soktum. Çünkü dediğim gibi doğal adı altında çok başka ürünler lanse ediliyor veya tamamen kimyasal bazlı bir ürün eritilip içine doğal yağ katılarak ürün üretiliyor. Bu noktada doğru bilgi çok önemli. Zaten bir şeyi formülize ederken belli bir bileşimi var. Belli bir temizlik ürünü olabilmesi için bir şeylerin yan yana doğru gelmesi gerekir. Fazlası cilde zarar, azı ürünün olgunlaşmamasına sebep olur. Sen mevcut bir ürünü alır eritir içine bir şeyler koyarsan yine kurur, görseli yine sabundur ama bu resmen süte su katmak gibi bir şey olur. Bu yüzden atölyedeki bilgi paylaşımını madem bu kadar çok meraklısı var daha doğrusunu birlikte bulalım niyetiyle başlattım. İki tane çalışmam var. Biri hobi amaçlı bir uygulama herkes kendine özel üretim yapıyor. Diğeri bu ürünün mutfağını öğrenmek isteyen kişilerle bütün bilgimi paylaşıyorum. Danışmanlık kapsamında genelde şehir dışından geliyorlar. Her ikisinde de yüzde seksen atölyemizi ziyaret edenler şehir dışından. Yurtdışından gelenler bize vakit ayırıyorlar ve Ankara'ya geliyorlar bu konu için."

Bu sohbetin sonundan belli oluyor ki bu konuda Ankaralı sınıfta kalmış gözüküyor. Hayatımızı temize çeken sabun da bir kadın girişimcinin serüveninden bize böyle yansıyor.